

gens ante medium flectit utrumque genu, quod semper facit transiens per medium; quamobrem magis sollicitus esse debet, quam in aliis Missis in recedendo a suo loco, ubi est, ut tempore consueto ministrare possit.

27. Celebrans, finita confessione, ascendit ad Altare sine genuflexione, quam aliqui gratis faciunt; sed ut ad illud pervenerit, priusquam incipiat: *Oramus te Domine etc.*, genuflectit; finita Oratione et osculato Altari iterum genuflectit et surgens procedit ad cornu Epistolae dicturus *Introitum*, quo dicto, ad medium Altaris revertitur, iterum genuflectit, deinde dicit *Kyrie et Hymnum Angelicum*, quatenus dicendus sit; mox osculatur Altare, genuflectit sine capitis inclinatione, vertit se ad populum paulo versus cornu Evangelii, dicit *Dominus vobiscum*, iterum genuflectit in medio Altaris et pergit ad cornu Epistolae, ubi dicit *Orationes, Epistolam, Graduale aut Alleluja aut Tractum*, juxta temporis et Missae exigentiam. Deinde accedit ad medium Altaris, ubi, elevatis ad Sacramentum oculis statimque demissis, genuflectit, dicit *Munda cor meum etc.*, iterum genuflectit et postea pergit ad cornu Evangelii, ubi legit Evangelium more solito et osculatur librum; revertitur ad medium Altaris, genuflectit et dicit *Symbolum*, quatenus dici debeat; quo dicto, osculatur Altare, iterum genuflectit, et vertens se ad populum versus cornu Evangelii, dicit *Dominus vobiscum*, et postea, iterando genuflexionem in medio, dicit *Oremus* cum capitis inclinatione, dein *Offertorium*; si dicendum non sit *Symbolum*, accedens ad medium genuflectit et postea osculatur Altare, et quin iterum genuflectat, vertit se ad populum etc., ut jam dictum est.

28. Dicto *Offertorio* caetera facit, ut moris est. Postquam vero dixerit

Suscipe etc., genuflectit, accedit ad cornu Epistolae, accipit Calicem, infundit vinum cum aqua, ministro non osculante ampullas, et reversus in medium genuflectit, accipit Calicem jam praecedenter positum super Corporale et dicit *Offerimus etc.* Dicto *Veni Sanctificator* et benedictis Oblatis non jungit manus, nec inclinat caput, sed manibus super Altare positis genuflectit, recta incedit versus cornu Epistolae, descendit in planum, ubi se vertit ad populum, lavat et extergit manus, redit ad medium Altaris, genuflectit, dicit *Suscipe Sancta Trinitas etc.*, osculatur Altare, genuflectit et, obversis humeris versus cornu Evangelii, dicit *Orate Fratres*, non perficit circulum, sed reversus ad Altare iterum genuflectit et postea usque ad communionem alia omnia peragit juxta solitum. Ad *Sanctus* et ad *Elevationem* non pulsatur campanula.

29. Purificatione sumpta, Sacerdos ponit Calicem extra Corporale a cornu Epistolae, genuflectit in medio Altaris unico genu et vadit ad cornu Epistolae, ubi est Calix, quem accipit et facta in eo digitorum ablutione et abstersione, eundem ponit prope Corporale, tum revertitur ad medium Altaris, genuflectit, accipit Calicem, sumit ablutionem ac deinde juxta morem extergit os et Calicem. Hoc autem, ut fieri debet, suo velo tecto et in medio mensae collocato, genuflectit, accedit ad cornu Epistolae, dicit *Communio*, ad medium redit, genuflectit, osculatur Altare, convertitur ad populum, humeris tantillum conversis ad cornu Evangelii, dicit *Dominus vobiscum*, iterum genuflectit, revertitur ad cornu Epistolae, legit Orationem vel Orationes, si dicendae sunt plures; quibus expletis, vadit ad medium Altaris, genuflectit, osculatur, vertit se ad populum eo modo, quo dictum est,

dicit *Dominus vobiscum* et *Ite Missa est*, et postea, rediens ad medium Altaris, genuflectit et surgens dicit: *Placeat tibi Sancta Trinitas etc.* Si Missae qualitas exigat *Benedicamus Domino*, Sacerdos, dicto *Dominus vobiscum*, revertitur ad medium Altaris, genuflectit et stans dicit *Benedicamus Domino*, et postea more consueto dicit Orationem *Placeat*.

30. Deinde Sacerdos osculatur Altare, dicit: *Benedicat vos omnipotens Deus* sine capitis inclinatione, mox genuflectit, vertit se ad populum modo, ut supra, benedictionem more solito impartitur, non perficit circulum, non accedit ad medium Altaris, non genuflectit, sed ad Altare conversus, progreditur ad cornu Evangelii, ubi legit Evangelium, ad cujus initium numquam signat Altare, sed vel librum vel tabellam et se ipsum solum, et ad *Verbum caro factum est* non genuflectit versus Altare, sed versus Sacramentum sine capitis inclinatione; terminato Evangelio, accedit ad medium Altaris, genuflectit, accipit Calicem et humeris aliquantulum versis ad cornu Evangelii, descendit in planum, ubi utroque poplite genuflectit cum profunda capitis inclinatione et surgens discedit sine alia reverentia, detecto tamen capite, quod bireto non tegit, nisi postquam non est amplius ante conspectum Sacramenti. Quae omnia servanda sunt, etiamsi Sacramentum sit expositum in Ostensorio velato vel patente intus Tabernaculum Pyxide.

§. XXXI.

»Ritornato dopo la Processione il »Celebrante all' infimo grado dell' Altare, il Diacono genuflesso riceverà »da esso, che starà in piedi, il Santissimo, verso cui il Celebrante genufletterà immediatamente e deporrà il »velo umerale. Il Diacono lo collo-

»cherà sopra il Corporale in mezzo »dell' Altare, e ritornerà al suo luogo. »Il Celebrante al *Ÿ. Genitori genitorum etc.* alzatosi coi Ministri, porrà, »come sopra, l' incenso senza benedirlo, ed incensato il Sacramento, li »Cantori diranno *Ÿ. Panem de coelo etc.* (a cui s' aggiungerà l' Alleluia »nel tempo Pasquale solamente, ed in »tutta l' ottava della Festività del Corpus Domini in qualsivoglia esposizione, che si faccia). Il Celebrante »alzatosi, senza far nuova genuflessione, sostenendo li Ministri il libro »(senza dire *Ÿ. Dominus vobiscum*, »come per Decreto della Sacra Congregazione de' Riti) canterà le Orazioni a mani giunte, quali terminate, »genuflesso prenderà il velo umerale, »ed ascendendo solo all' Altare, fatte »le devute riverenze, prenderà nelle »mani ricoperte, come si disse, con »l' estremità del velo umerale l' Ostensorio, e darà con esso la benedizione »al popolo; e riposto il Sacramento »sopra il Corporale, discenderà e starà »genuflesso al suo luogo. Il Diacono »immediatamente, o un Sacerdote con »Stola, fatte le dovute riverenze, chiederà il Sacramento nel Tabernacolo, »quale per tale effetto dovrà ritenersi »nell' Altare dell' esposizione, e l' Ostia »consegata si dovrà consumare nella »Messa; o in quella mattina o nella seguente, dopo di che partiranno e terminerà l' Orazione di quarant' ore.«

1. De methodo in Processione tenenda diximus jam satis multa, quin aliquid addendum sit. In regressu ad Altare unicum, quod intercedit discrimen, illud est, quod Diaconus, dum de manibus Celebrantis recipit Sacramentum, illud non collocat in throno, ut fit in expositione, sed deponit super Corporale in medio Mensae Altaris, eo quia finis est Orationis, nihilque superest, nisi populum cum benedictione dimittere. Neque repetam ea, quae

supra disserui de loco, in quo Diaconus recipere debet Sacramentum de manibus Celebrantis et de concilianda dispositione Instructionis cum Caeremoniali Episcoporum. Recolenda sunt quae diximus ad §. 24. num. 1. et seq. In reliquis adeo clara haec est sanctio, ut nihil addendum ad eam videatur; nihilominus ad quaestiunculas, quae forte excitari possent, enodandas, abs re non erit aliqua etiam magis illustrare, quae saltem proderunt, ne quoad alias expositiones oriantur dubia, et ne a praescriptis receptisque moribus longe alieni inducantur abusus.

2. Vidimus jam supra ad §. 24. num. 15, ob quam rationem post hymnum *Tantum ergo etc.* in expositione non dicatur versiculus: *Panem de coelo etc.*, *omittendus vero non sit in repositione.* Notandum solummodo est, quod huic versiculo *non semper, sed juxta temporum exigentiam* addi debet *Alleluja*, videlicet *tempore Paschali et per totam octavam Sanctissimi Corporis Christi.* Non enim solemnitas actionis, sed laetitiae tempus, celebritatis qualitas et praescriptus ab Ecclesia ritus exigunt *Alleluja*. Rituale Romanum, ut notat *Baruffaldus tit. 24. num. 14.* addendum esse jubet *Alleluja* ad Antiphonam *O Sacrum convivium etc.* post administratam Communionem tempore Paschali, et quamquam agens *tit. 80. §. 6.* de Festo Corporis Christi, non item id memorat, nihilominus ex communi Ecclesiarum praxi additur *Alleluja* in eadem solemnitate et octiduo, quae certe praxis in legem transivit, multo magis postquam Clementina Instructio eam adoptavit.

3. Praeterire hic loci nolo aliqua Sac. Rit. Congregationis Decreta quoad rem hanc, quae specietenus pugnantia inter se videntur; revera tamen non sunt, quatenus diversitatem casuum

consideremus. *In Collen. die 5. Julii 1698* proposito dubio: „An in expositione et depositione SSmi. Sacramenti, etiam causa devotionis sit addendum *Alleluja* §. *Panem de coelo etc.*“ Responsum fuit: *Negative.* Verum *in Fanen. 23. Januarii 1700* alteri dubio: „An in expositione SSmi. Sacramenti per annum occasione quadraginta horarum vel alia quavis de causa seu necessitate versiculis *Panem de coelo etc.* sit addendum *Alleluja*“ S. R. Congregatio respondit: „Affirmative, exceptis tamen Quadragesimae, Adventus et Vigiliarum temporibus.“ Cur autem non idem utriusque dubio responsum? Ni fallor, ea ratio est, quia, cum versiculus *Panem de coelo* occasione expositionis dicens, non pertineat ad officium, circa quod versantur Rubricae, dum praescribunt *Alleluja*, quam praeterea nondum lata esset certa regula, quae additionem illam laetitiae extra Officium quibusdam tantum temporibus assignaret, ac proinde diversa esset Ecclesiarum consuetudo: S. R. Congregatio, juxta varias casuum circumstantias respondit. Idcirco *in Collen.* generali quaesito negavit addendum esse *Alleluja*, exposito Sacramento etiam devotionis causa; non enim simplex et nuda devotio causa sufficiens est, ob quam in publicis precibus addatur *Alleluja*. In altero vero casu, in quo agebatur praesertim de expositione solemnii quadraginta horarum vel alia pro gravi causa et publica necessitate, forte quia noverat morem invaluisse semper et indistincte addendi *Alleluja* ad versiculum *Panem de coelo*, et agnosceret difficile esse abrupte consuetudinem, ei se accommodavit, sed limitationem adjecit, ne luctus et tristitiae tempore adderetur vocabulum, quod ad gaudium et laetitiam significandam usurpamus. Porro Decreta illa *Clementina Instrukione*

antiquiora sunt. Quod si postquam haec prodiit, simile dubium delatum fuisset, non aliter certe ac in ea praescriptum est, eadem Sacra Congregatio respondisset.

4. *Jubet Instructio, ne Celebrans praemittat Orationibus §.: Dominus vobiscum.* Et hoc opportunum erat, ne quis praemitti oportere crederet, quia in antiquis *Ritualis Romani* editionibus ita notandum est, et *Gavantus part. 4. tit. 12. num. 7.* cohaerenter ad *Ritualet* docet, a Celebrante dicendum §.: *Dominus vobiscum* cum Oratione: *Deus, qui nobis etc.*, contra namque stat *Caeremonialis Episcoporum* silentium, quod praevalere debet dispositioni *Ritualis Romani*. Si quis dubitet sub specie, quod silentium *Caeremonialis* argumentum praebet mere negativum, animadvertat, quod argumentum hujusmodi suam habet vim, quia de re agitur, quam notare debuisset *Caeremonialis Rubrica*, quae nihil omittit eorum, quae in sacris functionibus servanda sunt. Sed quia apponi posset negativi argumenti robur infringi e conspectu positivi, quod habemus in *Rubrica Ritualis*, omnem dirimit quaestionem S. R. Congregatio, quae *in Granaten. die 16. Junii 1663* edixit: „Servanda est dispositio *Caeremonialis Episcoporum* lib. 2. cap. 33. de Festo SSmi. Corporis Christi, ubi nulla fit mentio de versu *Dominus vobiscum*, sed jubetur tantum post §. *Panem de coelo* et §. *Omne delectamentum etc.* cantari Orationem etc.; et sic servat in Urbe Sanctissimus Dominus Noster et observatur ab omnibus, quidquid alii in contrarium asserant; et *in Salermitana 28. Septembris 1675*“ respondit: „Servandum esse *Caeremoniale*, ubi nulla fit mentio de §. *Dominus vobiscum etc.*“ Hisce innititur Decretis *Instructio* et modo composita res est, nec amplius *Ritualet* a *Caere-*

moniali discordat, cum in recentioribus ejusdem *Ritualis* editionibus (illa excepta, quae jussu *Benedicti XIV.* prodiit anno 1752, de qua infra) *Rubrica* illa sit reformata.

5. Cur autem omittendus sit §. *Dominus vobiscum*? quaerere quis posset. *Baruffaldus* hoc sibi dubium proponit et postquam *tit. 8. num. 73.* dixerat: „Quo vero ad versiculum *Dominus vobiscum*, qui in primis *Ritualibus* adnotabatur, per multos annos in usu fuit, sed S. R. Congregatio in eadem Instrukione allegata *num. 31.* contrarium censuit“, inde aliquas hujus rei rationes invenire studens, dubitantis more prosequitur: „Fortasse eo, quia frustra dicitur, quod Dominus sit cum adstantibus, si de facto adest in Sanctissimo Sacramento coram illis. De facto in Missa, dum Sacramentum patet oculis Sacerdotis, numquam dicitur *Dominus vobiscum*“, eum tamen merito carpit *Meratus part. 4. tit. 12. num. 19.* omisso enim, quod in Missa, etiam praesente Sacramento, imo dum Sacerdos nedum praec oculis habet, sed manu tangit et supra Calicem frangit Hostiam, dicit *Dominus sit semper vobiscum*, si ratio valeret per ipsum allata, in Missa, quae celebratur coram Sacramento semper omittendus foret §. *Dominus vobiscum*, prout etiam in horis canonicis, quae in Octava Sanctissimi Corporis Christi coram Sacramento recitari solent: imo et corrigenda esset Instructio, quae §. 24. ante Orationes, jam exposito SSmo. Sacramento sub baldachino, jubet dici §. *Dominus vobiscum*.

6. Alia igitur ratio quaerenda est, quae justum ac rationabile, non emendatum et erroneum discrimen ponat. Hanc producit *Merati*, quem sequitur *Cavalerius tom. 4. cap. 9. Decr. 3. num. 3.* Ideo enim in repositione et in aliis omnibus expositionibus non praemittitur Orationi de Sacramento

Ÿ. *Dominus vobiscum*, quia immediate post cum Sacramento populo adstanti impertienda est benedictio, quae est realis et validior deprecatio, quod Dominus sit cum adstantibus, quam ea, quae per vocem exprimitur. Quod si preces aliquae in expositione recitentur cum Oratione Sacramenti et discedendum postea sit ab Altari, ita ut aliquod spatium intercedat inter expositionem et repositionem, idem versus Orationi praemittendus erit, quia cessat ratio, ob quam omittitur. Ideo *Instructio* in expositione Sacramenti, ad quam non sequitur ipsa realis benedictio, praefatum versum dicendum assignat; secus vero in repositione, ad quam immediate sequitur benedictio. Regula igitur generalis esse debet, quod vocalis deprecatio *Dominus vobiscum* sit omittenda ante Orationem de SSmo. Sacramento, ad quem sequitur illico ipsa realis deprecatio media benedictione ejusdem Sacramenti. Secus vero si immediate non subsequatur. Quamobrem omitti nullatenus debet in Missa, horis canonicis ac aliis precibus, quae coram SSmo. Sacramento exponendo vel jam exposito recitantur. Verum et alia occurrit ratio. In expositione, absolutis Litanis et precibus statim dicuntur Orationes; in repositione intercedit hymnus de Sacramento, ideo in prima dici, in altera omitti debet Ÿ. *Dominus vobiscum etc.*

7. Contra tamen hanc regulam obijcies. Ex *Rituale Romano* dicitur Ÿ. *Dominus vobiscum*, cum defertur Viaticum ad Infirmum, ante Orationem *Domine Sancte etc.* adhuc praesente Sacramento, cum quo, priusquam Parochus recedat, benedicit Infirmum, et post reditum ad Ecclesiam praemittendus est idem versiculus Orationi de Sacramento et immediate post cum ejusdem benedictione populus dimittendus. Objectum hujusmodi nihili

faciendum est, utpote ab eodem *Rituale* desumptum, cujus regula per posteriora Decreta et *Clementinam Instructionem* fuit emendata. Et quamquam etiam in recentioribus editionibus ea legantur, habenda ea regula perinde est, ac si non esset, saltem relate ad Orationem dicendam in Ecclesia ante benedictionem. In hac eandem instructionis regulam ob identitatem rationis servandam esse, non immerito existimo. *Baruffaldus ad titulum de Communionem infirmorum §. XXIII. num. 198.* notat: „*Dominus vobiscum*, licet a Rubrica assignetur, tamen in nova *Instructio*ne ab Urbe missa ad functiones Eucharisticas sub Clemente XI. Pontifice, sublata fuit haec dictio de mandato Sac. Rit. Congregationis.“ Equidem cl. Auctor silet ad alteram Rubricam num. XXVI., quae ait praemittendum esse Ÿ. *Dominus vobiscum* Orationi, *Domine Sancte Pater etc.*, licet, si supersit aliqua particula in Pyxide, Infirmus sit benedicendus. Et merito quidem; magna quippe est discriminis ratio. *Primo*, quia non subsequitur Oratio de Sacramento. *Secundo*, quia benedictio non est publica et solemnitas. *Tertio* tandem, quia (et haec est ratio potissima) Oratio illa dicenda est, etiamsi nulla supersit particula; est enim deprecatio pro infirmo. Omittendum etiam versum *Dominus vobiscum* putat *Baruffaldus*, si Sacerdos, post Communionem fidelium rediens ad Altare, dicat Antiphonam: *O Sacrum convivium etc.* cum Ÿ. *Panem de coelo et Oratione tit. 24. de Communionem Fidelium num. 70.* Verum ad hanc rubricam reformandam haud trahi posse videntur S. R. C. Decreta et *Clementina Instructio*, quia populus non benedicitur cum Sacramento, sed ab ipsomet Sacerdote formula deprecatoria.

8. Verumtamen *Catalanus* in suis *ad Rituale Romanum* commentariis

repudiat *Baruffaldi* sententiam, nec adhaerendum censet *Instructioni Clementinae* et *Decretis S. R. C.* de omitendo Ÿ. *Dominus vobiscum* ante Orationem de SSmo. Sacramento, dum immediate sequitur benedictio. „Licet enim *(inquit ipse ad titulum de Processione in Festo Corporis Christi §. V. num. 3)* in recitato Caeremonialis Episcoporum loco et ex S. R. C. Decreto, cujus meminit *Baruffaldus* ad hunc locum num. 73, ad Orationem praetermitti debeat saluatio illa *Dominus vobiscum*; dicendam tamen eam censeo, quia scilicet ita praescribit hic noster §. in *Rituale Romano*, quod nos explicamus, novissime SSmi. Domini Nostri Benedicti Papae XIV. jussu edito et aucto.“ At hic claris. Auctor errat cum maxime et pugnat cum lege et cum universali praxi. Bene igitur Typographus e re sua duxit hanc annotationem subjicere: „In recentissimis tamen hujus *Ritualis Romani* editionibus deest praescriptio haec, et quod caput est, in ipsa Urbe Roma ab ipso Pontifice Romano saluatio illa *Dominus vobiscum* hodie quoque praetermittitur.“ Non inficior, in *Rituale Romae anno 1752 Benedicti XIV.* jussu edito, legi, prout etiam legitur in Sacerdotali ad consuetudinem Romanae Ecclesiae, in *Rituale Cardinalis S. Severinae* et in vetustis editionibus Romanis: Deinde Sacerdos stans dicit *Dominus vobiscum etc.*“; non ideo tamen id habendum pro lege, qua abrogentur Decreta S. R. C., dispositio *Instructionis* et universaliter ab omnibus Ecclesiis recepta praxis. Non immerito existimo particulam illam irrepsisse oscitantia et incuria editoris, qui fuit *P. Emmanuel de Azevedo Lusitanus* vel impressoris, qui recesserunt hanc novam editionem ad formam antiquarum, non advertentes deesse eam particulam in recentioribus, post emanata praefata S. R. C.

Decreta et *Clementinam Instructionem*, quibus omnis quaestio dirimitur. Absit, ut id quis tribuat Pontifici editionem jubenti, quasi is expresse mandaverit, ut antiqua restitueretur lectio et praxim ad hujus normam reformandam voluerit. Si id voluisset, demandasset etiam ad disputationum semina evellenda, ut lectio *Caeremonialis Episcoporum*, quod pariter ejus jussu editum fuit, lectioni *Ritualis* redderetur conformis.

9. Nequeo hinc *Catalano* assentiri; nec possem, si vellem. Relinquantur Decreta, quae vetustiora sunt editione *Ritualis anni 1752*, habemus aliud recentissimum illa posterius. In *Aquen. sub die 3. Augusti 1761* propositum fuit Dubium super hac re et dubitandi ratio oriebatur: „quia *Rituale* nuper a Benedicto XIV. editum id praescribit in Festivitate Corporis Christi post reditum Processionis.“ Et *Sacra Congregatio*, nulla habita ratione praedicti *Ritualis* respondit: „In *Benedictione SSmi. Sacramenti* ante Orationem non debet dici *Dominus vobiscum*, juxta *Decretum S. R. C. in Granaten. et in Salernitana etc.*“ Post hoc *Decretum* quis adhuc dubitare poterit?

10. A *Decretis* igitur et *Instructione* recedendum non est, quando in expositionibus vel solemnissimis vel minus solemnibus, publicis aut privatis, post Hymnum et Orationem vel Orationes immediate danda est benedictio et tenenda est praxis omnium Ecclesiarum Urbis, quae eadem ubique est, post solemnem Processionem in Festo SSmi. Corporis Christi, et servatur etiam ab ipso Summo Pontifice in Basilica Vaticana. Quod vero attinet ad benedictionem impertiri solitam infirmis, si aliqua supersit particula post Viaticum eis administratum et populo post reditum in Ecclesiam, crederem diversam Ecclesiarum con-

suetudinem posse servari, quamvis ob rationem supra allatam magis congruat versum illum omittere, saltem ante Orationem de Sacramento dicendam in Ecclesia, quia relate ad Orationem *Domine Sancte* dicendam prope lectum Infirmi ante benedictionem, longe diversa est ratio, ut supra notavi.

11. Ne quid desideretur, addere hic juvat, non deesse qui alteram quaestionem movent; num scilicet, cum surgit Sacerdos, ut Orationes dicat, iterum genuflectere unico genu debeat, antequam illam recitet. Hanc quaestionem dirimit Sac. Congregatio, quae in una *Urbis 2. Augusti 1698* et *Ravennaten. die 6. Septembris ejusdem anni*, respondit: *Genuflexionem non esse iterandam*. Sed et eam dirimit quoque *Instructio*, quae tam in hoc §. 31, quam supra §. 24 expresse ait: „il Celebrante alzatosi senza far nuova genuflessione etc. canterà etc.“ Scite apteque ad haec *Cavalerius loc. cit. Decret. 4* inquit: „Generalis hinc firmatur regula, ut, quoties quis jam genuflexus surgit aliquid facturus, sed in eodem loco consistens, non debet iterum genuflectere, sed sine ulla genuflectione suum respective munus exequi, tametsi id praestet coram Sacramento.“

12. Pergit *Instructio* ac breviter adnotat, quae ad benedictionem populo elargiendam cum Sacramento pertinent. Itaque Celebrans pedibus stans ac manibus junctis, *cantatis Orationibus, statim genuflectit, eique imponitur velum humerale*, mox surgit et ascendit illico ad Altare, ibi, facta genuflectione, accipit, manibus coopertis veli extremitatibus, *Ostensorium*, et convertens se ad populum, benedictionem impertitur. Quando autem Sacerdos ascendit ad Altare, cum eo ascendunt etiam Sacri Ministri, sed hi genuflectere debent in ore suppe-

danei, ubi inclinati elevant pluvialis fimbrias, dum Sacerdos benedicit populum. In expositionibus vero minus solemnibus, in quibus non adhibentur Ministri Sacri, hoc munus implent Sacerdotes alii vel Clerici superpelliceis induti. Dum benedictio populo datur, ipse Sacerdos nihil dicere debet, neque licet aliquid interim canere; *possunt* tamen organa pulsari suavi ac gravi sonitu, qui sit aptus ad devotionem conciliandam, sicuti fit ad elevationem Sanctissimi Sacramenti in Missa.

13. Celebrans, data benedictione, ita collocat super Corporale Sacramentum, ut Crucifixi imago populum respiciat, et deinde, facta prius genuflectione, descendit cum Subdiacono ad infimum Altaris gradum, ubi genuflexi ambo manent, amoto interim velo a Celebrantis humeris a Subdiacono vel, ut alii malunt, a Caeremoniario. Interea Diaconus remanens in suppedaneo Altaris, reponit Sacramentum in Tabernaculo, factis ante et post debitis genuflectionibus; propterea *Instructio* jubet, quod Tabernaculum „per tale effetto dovrà ritenersi nell' Altare dell' Esposizione.“ Quamvis vero deceat et congruat, hoc munus per Diaconum expleri, non est tamen necessarium per eum implendum, potest alter Sacerdos cum superpelliceo et stola hoc fungi munere, idcirco *Instructio* ait: „il Diacono o un Sacerdote con stola“, quemadmodum fieri debet in aliis expositionibus, in quibus non parantur Ministri Sacri.

14. Quaedam modo elucidanda sunt, ut et quae in his servanda sit methodus, patefiat, et, si qui alicubi irrepsere abusus, corrigantur, neve aditus pateat ad novos inducendos tam in hac solemnissima actione quam in aliis expositionibus, quae in una alterave Ecclesia per anni circulum persaepe fiunt. Primum quaeritur: *qui tenendus*

sit modus in danda benedictione, cum in eo designando Auctores a Caeremoniali Episcoporum aliquantulum dissentire videantur? Quaestio haec delata fuit ad Sac. Rit. Congregationem in *Collen. 21. Mart. 1676* sub hoc Dubio: „An in benedicendo populum cum SSmo. Sacramento sit servandus modus infrascriptus: *Cum Sacerdos stat ante populum, Ostensorium ante pectus tenet, tum elevat illum decenti mora non supra caput, sed tantum usque ad oculos et eodem modo illud dimittit infra pectus, mox iterum recta illud attollit usque ad pectus et deinde ad sinistrum humerum ducit et reducit ad dexterum et rursus ante pectus reducit, ibique aliquantulum sistit, quasi peracta ad omnes Mundi partes Cruce, eam etiam venerandam omnibus praebet, tunc gyrum perficiens, collocat Ostensorium super Altare*“, *Michael Bauldry etc.*, et ab eadem Sacra Congregatione responsum fuit: „*Si placet*, potest observari supradictus modus, quem tradit *Bauldry: sin minus servandus est modus dispositus in Caeremoniali Episcoporum lib. 2. cap. 33, ubi requiritur tantummodo, ut cum eodem SSmo. Sacramento Celebrans producat Crucis signum super populum*.“ *Uterque igitur modus in arbitrio est, juxta ac fert varia Ecclesiarum praxis*. Utique commune est, quod signum Crucis super populum producatur, quamvis actio Sacerdotis in eo producendo non sit uniformis. *Cavalerius* hoc Decretum refert *tom. 4. cap. 9. Decret. 6*, quod tamen, non ut in regestis legitur, sed nonnihil variatum suae accommodat sententiae ac ita componit, ut videatur Sac. Congregatio nude, simpliciter et absolute probasse modum a *Bauldryo* traditum, alterum vero *Caeremonialis*, ut servari posset, tantummodo indulgisse. Siquidem, restituto Decreto genuinae

lectioni, longe diversus ejusdem est sensus. Nam, quoad *Bauldry* modum utitur dictione, *si placet, potest*, quae permissiva est, quoad secundum, *servandus est*, quae dictio praeceptiva est, ita ut mentem Sac. Congregationis eam fuisse credimus, quod regula Caeremonialis principem locum habeat, quin tamen reformanda sit altera a *Bauldryo* tradita, si haec alicubi in more sit.

15. Quamobrem ego, dum utrumque modum simul confero, vix levisimum discrimen invenio. Quid enim *Caeremoniale* praescribit? Non aliud, nisi: „Vertit se ad populum, cum illo signum Crucis super populum facit, nihil dicens.“ Igitur signum Crucis jubet, non modum servandum in eo producendo exponit. Quod *Caeremoniale* silet (idem de *Rituale* dicit), id Auctores explicant et praxis, quae servatur in Ecclesiis Urbis, declarat. Siquidem, ut ait *Meratus loc. cit. num. 1*: „Communis usus Ecclesiarum Urbis est, ut postquam Sacerdos reduxit Ostensorium ad latus dexterum, non debet rursus ante pectus reducere, sed statim ad cornu Evangelii se convertere et ita perficere circulum, sicut cum dicit *Orate fratres*.“ Numquid non omnes in eo conveniunt, ut signum Crucis sit producendum? Numquid modus diversificat a regula, quae semper eadem est? Ubi igitur discrepantia?

16. Dum autem Episcopus vel Sacerdos benedictionem cum Sacramento populo impertitur, nihil dicere debet. Ita *Caeremoniale Episcoporum, ita Rituale Romanum, ita Instructio, ita Auctores omnes*, qui de re hac scripsere. Si vis hujus silentii rationem, ea in promptu est. Non enim Sacerdos est, qui benedicit populum, sed Sacramentum; et Sacerdos hoc in casu non est nisi simplex minister nudumque instrumentum; idcirco, antequam

benedicat, deprecatoriam Orationem recitat, dum vero benedicit, omnino silet. Verum, ne populi attentio ad alia distrahatur objecta, utque unice in id feratur, quod maxime interest, obsequium scilicet erga Sacramentum, quod ineffabili dignatione manibus Sacerdotis nos benedicit, nec Musici canere nec Clerici et circumstantes debent. Praeter Scriptorum placita *Sac. Rit. Congregationis* decisionem habemus. Mos invaluerat in quodam oppido Dioecesis *Caputaquen.* (communis etiam aliis Regni Neapolitani Ecclesiis, ut testatur *Catalanus ad hunc locum Ritualis Romani*, qui tamen eum fortasse tolerabilem dicit, cum opus suum scripserit, priusquam S. R. C. praesenti Decreto eum reprobaret), ut in actu benedicendi populum cum SSmo. Sacramento, populus vel ministri Altaris canerent versiculum Psalmi: *Benedicat nos Deus, Deus noster etc.*; cum hujusmodi mos Ecclesiae regulis contrarius videretur, rogata fuit *Sac. Rit. Congregatio*, quae sub die 9. Februarii 1762 respondit: „In benedicendo populum cum SSmo. Sacramento Celebrans nihil dicere, Cantores et Musici nihil quoque canere interim debent, ad praescriptum *Ritualis Romani* et *Caeremonialis Episcoporum*, non obstante quacumque contraria consuetudine“; si, ut supra vidimus, nec *Ÿ. Dominus vobiscum* a Sacerdote praemittendus est Orationi, dum statim sequitur benedictio; posteriori jure omittenda est precatio illa vel alia quaecumque in ipso actu benedictionis, quando universale silentium devotionem conciliat et excitat affectus erga Sacramentum.

17. Neque sit aliquis, qui censeat unum alterumve cantari posse versiculum, dummodo verba excerpta sint ex Missali et Breviario aut saltem ex Sacris Scripturis aut ex Sanctis Patri-

der VIII. in Constitutione supra laudata. Praeterquamquod qui ita opinatur adversus habet praelaudatum Decretum; certum est insuper *Alexandrinam Constitutionem* nihil habere commune cum specie nostra. Ibi enim res est de tempore, quo Divina persolvuntur Officia vel SSmm. Sacramentum expositum manet; neque indulgentia illa extendenda est ad tempus et actum benedictionis, pro qua ex *Caeremoniali, Rituali, Instructione et Decretis* longe diversa est regula, quae omnino servanda ubique locorum est.

18. Atque hic nolo praeterire aliquas S. R. Congregationis decisiones, quae omnino ab Ecclesia eliminant cantiunculas, etsi non profanas, sed sacras vulgari sermone in festivitate Corporis Christi aliisque Ecclesiasticis functionibus. In *Abulen. die 21. Martii 1609* ad Dubium: „An conveniat cantare aliquos cantiones vulgari sermone, non tamen profanas in festivitate SSmi. Corporis Christi?“ responsum fuit: „Non convenire.“ In *Novarien. die 7. Augusti 1628* quaerenti Episcopo: „An sibi liceat prohibere Regularibus suae Dioecesis, ne in ipsorum Ecclesiis canant laudes idioma vulgari compositas?“ S. R. Congregatio respondit: „Episcopum posse auctoritate hujus S. Congreg. dictas laudes prohibere etiam Regularibus“, ac tandem, ut alia praeteream, in *Ternana die 24. Martii 1657* proposito Dubio: „Num tolerabilis videretur abusus cantandi carmina vel alia quaecumque verba italo idioma, in Ecclesiis, in quibus reperitur expositum Santissimum Sacramentum?“ responsum fuit: „Minime tolerandum abusum hujusmodi, sed, vel adsit expositum Santissimum Sacramentum vel non, omnino Episcopus idem prohibet in Ecclesiis cantiones vel quorumvis verborum cantum materno idioma.“

19. Eruntne igitur omnino proscribendae breves quaedam cantiunculae, quae apud quosdam Missionarios in more sunt, et forte aliae, quae in una alterave Ecclesia cantari solent eodem actu, quo a Sacerdote cum Sacramento benedicuntur populus, veluti sunt: „Lodato ogni momento sia il Santissimo Sacramento, sia lodato ogni momento Gesù figliuol di Dio e di Maria nel Sacramento, vi adoro ogni momento o vivo Pan del Ciel gran Sacramento, Gesù, Giuseppe, Maria vi dono col mio cuor l'anima mia“, et aliae hujusmodi? Si spectemus Decreta ac Ritualium Rubricas, etsi tales similesque cantilenae vere piaae et laudabiles sint et dignae etiam adprobatione; haud tamen essent ea occasione modulandae, quia, ut supra notavi, in ea actione ad recolligendos dirigendosque pios animi affectus, plurimum confert devotum universale silentium. Nec propterea credas, meum esse sensum, quod omnino eliminentur. Usus invaluit, eum tolerant Ecclesiastici Praesules, forte sine populi offensione nequiret intercipi. Equidem ei non assistit antiqua et universalis praxis, quae juris dispositioni innititur; absolute tamen dici nequit, quod probatae non sint; nam, si non expresse, quadam tamen acquiescentia et tolerantia cantari hujusmodi cantiunculae permittuntur. Quid igitur dicam? Facilem arbitror modum simul conciliandi inductum morem, ubi nequeat abrumpi, cum dispositione juris. Eum praebet *Instructio Innocentii XII.* confirmata a *Clemente XII.* servanda in delatione SSmi. Viatici ad infirmos. Siquidem alia ex praescriptis regulis ea est §. 52, quod in reditu ad Ecclesiam Parochus benedicat populum cum Sacramento nihil dicens; reposita vero Sacra Pyxide intus Tabernaculum, „prima di chiudere il finestrino, dirà

a voce alta e divota e profondamente inchinato queste parole: *Sia lodato e ringraziato ogni momento*, e tutti gli altri risponderanno, *il Santissimo e Divinissimo Sacramento.*“ Ita fieri posset quoad versiculos et cantilenas, quae immediate ad Eucharistiam referuntur. Nam, si quae sunt aliae, in quibus Deipara et Sancti invocentur, magis expediret eas canere, clauso jam Tabernaculi ostiolo, antequam populus discedat.

20. *Cavalerius*, qui tom. 4. cap. 9. *Decret.* 8. nullo modo admittendas censet praefatas cantiunculas seu cantilenas, haud tamen reprobare videtur, quod preces aliquae decantentur „ex speciosis et approbatis in Breviario et Missali ac Rituali, quinimo in circumstantia repositionis (quod tamen nullatenus praestandum est benedictionis tempore, sed magis cum Sacramento post benedictionem includitur in Tabernaculo) ad rem est valde apposita strophae: *O salutaris Hostia*, quae a *Caeremoniali Episcoporum* lib. 2. cap. 23. in cantu pio et devoto in quasi simili circumstantia cantari laudatur.“ Ibi num. 12. Hac autem auctoritate magis confirmatur modus supra indicatus servandus in cantiunculis concinendis, quatenus, ne offensio et scandalum veniat, mos eadem cantandi nequeat impediri.

21. Sed et alia corruptela est profliganda et nimis crassus error corrigendus. Ait *Catalanus* auctor certe non antiquus, sed recentissimus, qui sua ad *Rituale Romanum* commentaria *Benedicto XIV.* nuncupavit: „In quibusdam Ecclesiis, cum cantatur *Ÿ. Genitori genitoque*, Celebrans accipit Santissimum Sacramentum et cum dicitur *sit et Benedictio*, populum benedicit semel. Sed hoc videtur, ut *Bauldryus* notat, nimis rusticum et est expresse contra *Rituale Romanum*, ita mos iste non videtur permittendus. Hunc ab-